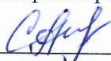

Министерство образования и науки Республики Тыва
МУ Управление образования Чеди-Хольского кожууна
МБОУ СОШ с.Элегест

СОГЛАСОВАНО

зам. директора по УВР

 Сотпа А.А.

от «31» августа 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

 Тулуш Н.М.-Х.

Приказ №63

от «31» августа 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык»

для обучающихся 3 класса

с.Элегест2024

Тайылбыр бижик

Россия Федерациязының «Россияның школазы» деп өөредилге-методиктиг бөлүккө, Тыва Республиканың ниити өөредилгезининг эге школага 1-4 класстарга тыва дыл талазы-биле күрүне стандарттарына дүүштүр Тыва Республиканын Ооредилге Яамызынын сумелээни ооредилге номнарынын данзызындан 2020 чылда 3-ку класска Сат Ш.Ч, Дамба Н.Ч, Н.М Ондарнын «Тыва дыл» номунга бо ажылчын программа эге школаның Федералдыг күрүне стандарттарының сорулгаларын чедип алырынче угланган.

Оон кол сорулгалары мындыг:

- Оореникчилернин чогаадыкчы болгаш интеллектуалдыг шаан, бар курлавырын, сундузун, сонуургалын даштыкы хурээлелге, улусчу культурага, торээн дылынга, улусчу педагогикага даянып тургаш **сайзырадыр;**
- Ал-бодунга, ог-булезинге, торелдеринге, чонунга, социал хурээлелге, кижиги торелгетенге, будун делегейге хундуккел болгаш олар дээш харыысалга оореникчинин сагыш-сеткилин омунээзинден, оон мээ-медерелинден, сагылгачурумундан илерээр кылдыр **кижизидер;**
- Билигнин, шингээлдин болгаш дуржулганын, ол ышкаш ооредилгенин янзы-буру хевирлеринин системазын уругларнын энтотпсихологтуг онзагайларын болгаш назы-харын барымдаалап **чедирер;**
- Уругларнын айыыл чок чоруун хандыар, мага-бодунун болгаш психиктиг кадыкшылын улусчу дидактика аргалары-биле **камгалаар, быжыктырар;**
- Уругнун бот-тускайлан онзагайларын кадагалаар болгаш анаа **деткимчени коргузер;**

3-ку класска тыва дылды ооредиринин кол сорулгалары:

1. Уругларны шын бижиир болгаш чугаалаарынга ооредир;
2. Торээн дыл дугайында эге билиглерни бээри;
3. Уругларны ном ажыглаарынга чанчыктырар болгаш оларнын дылга сонуургалын, номчулга болгаш билиглерже чуткулун хайныктырар;
4. Уругларны мораль болгаш эстетика талазы-биле кижизидер;

5. Ооренип турар чуулдерни сайгарып, болуктеп, деннеп, туннеп билиринге, оларнын иштинден кол болгаш чугула чуулдерни тып, тайылбырлаарынга оореникчилерни чанчыктырар;

6. Орус дылды ооредиринге чугула баазаны тургузар.

Ооредилге эртемнин допчузу

№	Разделдер болгаш темалар.	Шагы	Тургузуу
1	Бирги болгаш ийиги класскатарга ооренген чуулдерин катаптаары.	6	Домак. Домактын чугула кезигүннери. уннер болгаш ужуктер. Кым? Чуу? Деп айтырыгларга харыылаттынар состер. Канчап тур? Деп айтырыгга харыылаттынар состер. Хуу аттарга улуг ужуктер. Кандыг? Деп айтырыгга харыылаттынар состер.
2	Уннер болгаш ужуктер	8	Уннер болгаш ужуктер. Ажык уннер. Кыска болгаш узун ажык уннер. Ок-биле адаар ажык уннер. Кадыг (ъ) болгаш чымчак (ь) демдектерлиг состер. Е, Ю, Я деп ужуктерлиг состер. Ажык эвес уннер
3	Состер.	9	Сөстүн уткалыг кезектеринин дугайында ниити билиг: дазыл, өскертилге болгаш чогаадылга кожумактары. Дазыл, чаңгыс дазылдыг сөстер. Өскертилге кожумаа. Тургузуу бөдүүн сөстернин чогаадылга кожумактарын тып билири. Сөстерге чогаадылга болгаш өскертилге кожумактарының дес-дараалашкаа.

			Сөс иштингге тт,нн,кк деп дакпырлаан үннерниң үжүктөрүн бижири. Тып, тик, төк, тырт, теп, тут деп сөстөрни болгаш оларның укталган хевирлерин шын бижири. -дыр (-дир, - дурр,- д\р,- тыр, - тир, -тур,- т\р) деп артынчыларны шын бижири. Дефистеп бижиир нарын сөстөр.
4	Чугаа кезектери.	23	Чугаа кезектери-биле ниити таныжылга: чуве ады, демдек ады, кылыг сөзү, ат орну, наречие, сан ады, эвилелдер, эдеринчилер, артынчылар.
5	Домак.	19	Медээ, айтырыг, алгы домактары (чугаалаар сорулгазының аайы-биле), кыйгырыг болгаш кыйгырыг эвес домактар (үн аяны-биле). Кол сөс, сөглөкчи – домактың чугула кезигүннери. Ийиги черге кезигүннери (хевирлерге чарбас). Домакта сөстөрниң харылзаазы. Делгеренгей эвес болгаш делгеренгей домактар. Домак сөөлүнгө улуг сек, айтырыг, кыйгырыг демдектери. Сөс каттыжышкыны. Сөс каттыжышкынында сөстөрниң харылзаазы. Сөс каттыжышкынында өзек болгаш чагырткан сөс.
6	Катаптаашкын.	2	Сөзүглел болгаш домак. Медээ, айтырыг,

			алгы домактары. Кыйгырыг домактары. Сөстүн тургузуу. Ажык эвес үжүктөргө шын бижири. Чугаа кезектери: чүве ады, демдек ады, кылыг сөзү.
Шунту:		70	

Өөреникчилернин билиглеринге, мергежилдеринге болгаш чанчылдарына кол негелделер

Өөреникчилер 3-кү класс дооскаш, дараазында билиглерни алган турар:

- сөстүн тургузуу; дазыл, чогаадылга, өскөртүлгө кожумактары; чугаа кезектери: чүве ады, демдек ады, кылыг сөзү, эдеринчилер; домак кезигүүннери: чугула (кол сөс болгаш сөглөкчи) болгаш ийиги чергенин.

Өөреникчилернин алган турар мергежилдери:

- шын бижилгезин өөренип алганы сөстөргө 45-55 хире сөстүг сөзүглелди чараш хол үжүү-биле чазыг чокка дүжүрүп азы адап бээрге бижири, анаа херек таварылгаларда улуг секти, айтырыг болгаш кыйгырыг демдектерин шын салыры;
- фонетиктиг сайгарылганы кылыры: сөстөргө слогтарга чарары, ажык болгаш ажык эвесүүннери ылгап, сөстөрдө үннери болгаш үжүктөргө шын тодарадып билири;
- сөстөргө тургузуг талазы-биле сайгарып билири (дазыл, чогаадылга, өскөртүлгө кожумактарын ылгаар);
- чугаа кезектерин болгаш оларның грамматиктиг демдектерин (чүве адының санын, падежин, кылыг сөзүнүн үелерин) билири;
- домакта сөстөргө аразында харылзаазын тургузар, оларны сөс каттыжышкынарына чарар;
- домактарның бөдүүн синтаксистиг сайгарылгазын кылыр: чугаалаар сорулгазының аайы-биле оларның янзызын тодарадыр, чугула болгаш ийиги черге кезигүүннери аңгылаар, оларның аразында харылзаазын айтырыглар дузазы-биле тургузар;

- коллективтий-биле тургускан план ёзугаар 50-80 хире сөстүг эдертиг болгаш чогаадыг бижиир.

Эге школаны дооскан оореникчилернин белеткелинге негелделер:
Личностуг:

-Торээн дылывыс харылзажырынын база мээ -медереливистин шынарын коргузеринин кол чепсээ;

- Торээн дыл национал культуравыстын кол болуушкуну;

- Сагыш-сеткилди, бодалдарны илередиринге дылдын бай-байлаан, уран-чечен аргаларын чоптуг ажыглап билири;

- Торээн дылын улаштыр оорениринге сонуургалын оттуары;

- Аас болгаш бижимел чугаага дылдыё уран-чечен аргаларын чедимчелиг ажыглап билири.

-Торээн дылын сайзырадырынга. ону кадагалап арттырадынга оореникчинин бот киржилгези;

- Аас чугаага дылдынуран-чечен аргаларын эстетиктиг талазынче угландыары.

Метапредметтиг:

А) Регулятивтиг:

- ооренип турар эртемнин тема, болук аайы-биле кол сорулгаларын, утказын угаап билири;

- башкынын удуртулгазы-биле бердинген даалгаларны кууседип ооренири;

-бот хыналданы, удур-дедир хыналданы болгаш орфографтыг, пунктуациалыг частырыгларны тып билирин боттандыар.

-ооренген темазынга алган билиглери туннеп болгаш унелеп билирин боттандыары;

- аас болгаш бижимел чугааны дылдын негелдери-биле чогуур уезинде практика кырынга оскертип болгаш ажыглап билири.

Б) Билдилиг:

- ооредилге даалгаларын кууседип турар уеде херек ужурлуг медээлерни немелде номнар, статьялар болгаш энциклопедиялардан тып билири;

-бодунун назы-харынга дууштур янзы-буру словарьларга, справочниктерге даянып билири;

-дылдын негелдерин кууседирде янзы-буру схемаларны, модельдерни, символ- демдектерни ажыглап билири;

-белен таблицаларны, схемаларны, созуглелдерни немээри;

-дылдын адырлары: ун, ужук, сос тургузуу, чугаа кезээ, домак кежигуну, бодуун домак дугайында алган билиглерин деннеп, болуктеп, тып, ажыглап билири;

-алган билиглерин план болгаш таблица дузазы-биле системажыдып, болуктеп, туннеп билири;

- состе орфограммаларны янзы-буру аргалар-биле хынап билири;

- номчаан созуглелдеринин кол утказын ылгап ундурери;

- бодунун чугаазын тода болгаш билдингир кылдыр дыннакчыга дамчыдып билири;

- библиотека болгаш Интернет дузазы-биле херек билиглерни тып, ажыглап билири;

- аас болгаш бижимел чугааны шын болгаш медеделдii-биле тургузуп билири;

- болуушкуннарны логиктиг (бодамчалыг) сайгарылгага даянып дамчыдып билири;

- алган медээлерни сайгарып, критикалап билири.

Коммуникативтиг:

- аас чугаага диалогту ажыглап билири;

- ангы-ангы бодалдарны ооренип, сайгарып билири болгаш чангыс аай туннелге келиринге ооредири;

- бот туружун болгаш бодалын быжыглап чанчыгары;

- билдинмес чуулдеринге айтырыгларны салып билири;

- коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдын аргаларын чедимчелиг ажыглаары;

- коммуникативтиг сорулгаларны дыннакчыга тода, дорт, дес-дараалашкаа- биле медеглеп чедирери;

-удур-дедир хыналда уезинде бот-боттарынга дузаны уезинде чедирип билири болгаш коммуникативтиг сорулгаларны шиитпирлээринге дылдыё аргаларын чедимчелиг ажыглаары.

Предметтиг:

- ооренген чугаа кезектерин адап билири;
- состун уткалыг кезектерин (достен ангыда) ангылап билири;
- практика кырынга билиглерин ажыглап билири;
- уннер болгапш ужуктерни, ажык болгаш ажык эвес уннерни;
- кыска, узадыр база ок-биле адаар ажык \ннерни, куштуг база кошкак эжеш болгаш эжеш эвес (дулей болгаш ыткыр) ажык эвес уннерни;
- ажык эвес уннернин дулей болгаш ыткырын;
- чуже аттарын, демдек аттарын, кылыг состерин, сан аттарын (тун болгаш дугаар), арыннын ат оруннарын;
- эвилелдер болгаш артынчыларны;
- дазыл, чогаадылга болгаш оскертилге кожумактарын;
- домактын чугула кежигуннерин (кол сос биле соглекчини), ийиги черге кежигуннерин (ангылавайн);
- чангыс аймак кежигуннерлиг бодуун домактарны;
- очулга болгаш тайылбыр словарьларны;
- ийи составтыг бодуун домактарнын чижектерин;
- уругларга билдингир чогаалдарнын аттарын;
- чугаалаар сорулгазынын аайы-биле домактарны ун аянын барымдаалап ангылаарын;
- чУве аттарын тургузуунун аайы-биле сайгарары (хойнун санынын болгаш падеж кожумактарын ангылаары);
- бодуун домактарда кол сос болгаш соглекчини, сос каттыжышкыннарын база чангыс аймак кежигуннерни тодарадыры;
- ооренгени орфограммалар болгаш пунктограммалар кирген 75-80 хире состуг созуглелди дыннап тургаш, тода бижири;
- домак эгезинге база хуу аттарга улуг ужукту бижири;
- сос иштинге ажык эвес уннернинужукерин дакпырлап бижири;

- сос эгезинге т-д, п-б бижири;
- чанчыл езугаар дулей т бижиир состерни;
- -дыр, -дир, -тыр, -тир, -ла, -ле ... дээн чижектиг артынчыларнын шын бижилгеzi;

- дефистеп бижиир нарын состерни;
- домак соолунге улуг сек, айтырыг болгаш кыйгырыг демдектерин салыры;
- чангыс аймак кежигуннерни чартык сек-биле ангылаары;
- минутада 100 хире состуг созуглелди шын, тода меделелдиг номчууру;
- созуглелче айтырыглар салып билири;
- созуглелди уткалыг кезектерге чарары база бодуун план тургузары;
- план езугаар созулелдин утказын дамчыдары (чугаалаары);
- номчаан чогаалынын дугайында чугаалап билири;
- очулга болгаш тайылбыр словарьны ажыглап билири.

Бо ажилчын программа 1 чыл иштинде кууседип, чедип алырынче угланган.

№	Темазы	Шагы,	хүнү	
			план	факт
1.	Дыл болгаш чугаа. Чугаа чүден тургустунарыл?	1	3.09	
2	Үннер болгаш үжүктөр. Ажык болгаш ажык эвесүннер, үжүктөр.	1	10.09	
3	Домак. Домактыңчугула кежигүннери.	1	17.09	
4.	Сөс. Сөстү слогтапкөжүрери. Чыл эгезининдиктантызы «Тоолчу»	1	24.09	
5.	-даа, -ла, -ле, -на, -не деп артынчыларны шын бижири	1	01.10	
6.	Чүвелер аттары көргүзөр сөстөрни болгаш кылдыныгларкөргүзөр сөстөр.	1	08.10	

7.	Хуу аттарга улуг үжүк.Словарлыг диктант.	1	15.10	
8.	Чүвелерниң шынарын,демдээн көргүзөр сөстөр	1	22.10	
.	Үннер болгаш үжүктөр. Узун болгаш кыска ажык үннер.	1	05.11	
10.	Өк-биле адаар ажык үннерлиг сөстөр. Аът, оът, эът, каът, чөп, чаъс, чүък, дүш, аыш- чем деп сөстөр болгаш олардан укталган сөстөрниң шын бижилгези	1	12.11	
11.	Кадыг (ь) болгаш чымчак (ь) демдектерлиг сөстөр.	1	19.11	
12.	Е, ё, ю, я деп үжүктөр-лиг сөстөр.	1.	26.11	
13.	Шилилгелиг диктант.	1.	03.12	
14.	Күштүг, кошкак, эң кошкак ажык эвес үннер.	1.	10.12	
15.	Эгезинге <i>n</i> болгаш <i>m</i> бижиир сөстөр.	1.	17.12	
16.	Чаңчыл ёзугаар т-биле эгелеп бижиир <i>тыва (кижи)</i> , <i>Тыва (чурт)</i> , <i>тайга, туман, тур, тын, Тес</i> деп сөстөр болгаш олардан укталган сөстөрниң шын бижилгези.	1	24.12	

17.	Сөстүң тургузуу. Дазыл.Кожумактар. Өскертилге кожумактары. Төрелсөстөр(чаңгыс дазылдыг сөстөр).	1.	14.01	
18.	Сөстүң тургузуу. Дазыл.	1.	21.01	
	Чогаадылга кожумактары. Төрелсөстөр(чаңгыс дазылдыг сөстөр).			
19.	Сөс иштинге катаптаан ажык эвес үжүктөрни шын бижири.	1.	28.01	
20.	Тып, тик, төк, тырт, теп, тут деп сөстөрни кожумактар немежиргешын бижири. Төрел сөстөрни быжышлаары. *Хөй ут- калып сөстөр-биле нии-ти таныштырылга.	1.	04.02	
21.	-дыр (-дир, -дур, -дүр, -тыр, -тир, -тур, -түр) деп артынчы сөстөрни бижири.	1.	11.02	
22.	Дефистеп бижиирнарын сөстөр.	1.	18.02	
23.	Чүве ады. Чүве аттарының саннарга өскерлири. Домакта са-най адаан сөстөрнин аразынга биче сек	1.	25.02	
24.	Чүве адыныңпадежтерге өскерлири.	1	04.03	
25.	Хуу аттарны шын бижири.	1	11.03	
26.	Демдек аттары. Удурла-нышкак болгаш чоокуткалыг демдек аттары.	1	18.03	
27.	Бот ажыл. Түң болгаш дугаар сан аттары.Эдеринчилер.	1.	01.04	
28.	Кылыг сөзү. Кылыг сөзүнүң болур, болбасхевирлери. Домакта са-най адаан сөстөрниң аразынга биче сек.	1	08.04	

29.	Кылыг сөзүнүн үелери. <i>Тып, тик, төк, тырт, теп, тут</i> деп сөстөрүндөн укталган кылыг сөстөрүнүн шын бижилгези.	1	15.04	
30.	«Наадым»	1	22.04	
31.	Домак. Медээ айтырыг, кыйгырыг домактары. Домакта санай адаан сөстөрүнүн аразынга биче сек.	1	29.04	
32- 33.	Домактын чугула кежигүннери.	2	06,13.05	
	Домактын ийиги	1	20.05	